

DOI: <https://doi.org/10.48261/ARPL201823>

Imre Okváth

S PRAWOZDANIE Z TAJNEJ NARADY SZEFÓW BEZPIEKI PAŃSTW SOCJALISTYCZNYCH 7–12 MARCA 1955 ROKU*

W międzynarodowym życiu politycznym od początku 1953 r. pojawiły się nowe elementy, które wskazywały na możliwość zmiany stosunków Wschód–Zachód, dotychczas opartych na pełnej konfrontacji. Po śmierci Stalina w marcu 1953 r. nowe radzieckie kierownictwo – w celu stabilizacji systemu – zdecydowało się na zmianę w polityce wewnętrznej i zewnętrznej. Największym inicjatorem destalinizacji stał się Beria, który w sojuszu z Malenkowem podjął kroki zmierzające do zmniejszenia wpływów aparatu partyjnego (częścią tych działań było oddzielenie funkcji przywódcy partii od funkcji premiera), by móc wprowadzić korektę do polityki gospodarczej (wyhamowanie produkcji przemysłu ciężkiego i zbrojeniowego, rozwój produkcji rolnej) i ogłosić polityczną amnestię. Najważniejszym celem Berii było pozyskanie poparcia mas i zademonstrowanie odcięcia się od stalinowskich praktyk politycznych. Zapoczątkował działania, które mogły cieszyć się popularnością i poparciem. Z tego punktu widzenia Beria był znacznie bardziej realistycznym i przewidującym politykiem niż jego największy przeciwnik i inicjator upadku – Chruszczow, który po paru latach przejął kilka reformatorskich pomysłów Berii. Oznaczało to, że wśród członków prezydium wielu podzielało pogląd, iż do przetrwania systemu radzieckiego są niezbędne niezwłoczne reformy. Pewne było

* Niniejszy tekst jest przedrukiem artykułu, który ukazał się pod tytułem *Jelentés a szocialista országok állambiztonsági vezetőinek titkos moszkvai tárgyalásairól, 1955. március 7–12* w periodyku „Hadtörténelmi közlemények”, nr 114 (2001).

jednak też to, że strach przed Bериą oraz jego szorstki i lekceważący styl skupiły przeciwników w zwartej grupie, która ostatecznie doprowadziła 26 czerwca 1953 r. do aresztowania, a następnie stracenia Berii.

Spadkobiercy Stalina próbowali obrać w polityce zagranicznej bardziej elastyczny kierunek, byli gotowi na rozpoczęcie rozmów z Zachodem. Premier Malenkov już na pogrzebie Stalina (10 marca 1953 r.) mówił o nowych zasadach polityki zagranicznej: Związek Radziecki zamierza w przyszłości uprawiać politykę zagraniczną opartą na ideologii leninowskiej i stalinowskiej, która będzie dążyć do długofalowej współpracy, pokojowego współzawodnictwa między systemem kapitalistycznym a systemem socjalistycznym. W przemówieniu wygłoszonym 8 sierpnia na posiedzeniu Najwyższych Władz Radzieckich wspominał o rozluźnieniu w stosunkach międzynarodowych, jak również o tym, że w stosunkach między mocarstwami „[...] obecnie nie ma spornych lub niezadowolonych spraw, których nie dałoby się na drodze pokojowej rozwiązać w oparciu o wspólne porozumienie zainteresowanych państw”¹. Zmiana kierunku w polityce radzieckiej umożliwiła zakończenie wojny koreańskiej i ponowne nawiązanie kontaktów dyplomatycznych z Jugosławią.

Prawdopodobieństwo wojny – według radzieckiej oceny – stopniowo malało od połowy 1953 r., co pokazało, że rozpoczęła się rewizja stalinowskiego podejścia, w którym przewidywano wybuch kolejnej wojny światowej w ciągu 15–20 lat po drugiej wojnie. Malenkov – we wspomnianym przemówieniu – wspominał tylko o prowokacyjnej polityce „agresywnych sił reakcyjnych”. W rozwianiu obaw radzieckiego kierownictwa mogło odegrać rolę wzmocnienie sił socjalistycznych – ich zdaniem – na całym świecie i zwiększenie zapasów broni jądrowej.

Polityka zagraniczna administracji Eisenhowera, który objął rządy w USA na początku 1953 r., pod względem stosunków Wschód–Zachód wykazała pewną dwoistość. Z jednej strony w ostrych słowach krytykowano politykę *containment* wcześniejszego rządu Trumana, uważaną za słabą i nieskuteczną. Z drugiej – ogłaszając doktrynę *peaceful liberation*, obiecywano bardziej zdecydowane ruchy w polityce zagranicznej, które ostatecznie zmuszą Związek Radziecki do porzucenia wcześniejszych zdobyczy w Europie Środkowo-Wschodniej. W ramach tej politycznej koncepcji rząd Stanów Zjednoczonych od 1953 r. przeznaczał coraz więcej pieniędzy na funkcjonowanie radiostacji służącej propagandzie amerykańskiej i na finansowanie działalności organizacji wywrotowych, a także na

¹ Przemówienie G.M. Malenkowa na posiedzeniu Najwyższych Władz Radzieckich, 8 sierpnia 1953, zob.: G.M. Malenkov, *Przemówienie na V Sesji Rady Najwyższej ZSRR. 8 sierpnia 1953*, Warszawa 1953.

wsparcie organizacji emigranckich w Europie Wschodniej². Przyjmując do wiadomości ukształtowanie się amerykańskiej i radzieckiej równowagi militarnej i politycznej, za wszelką cenę dążono do uniknięcia konfliktu zbrojnego ze Związkiem Radzieckim. To oznaczało przyjęcie zasady pokojowego współistnienia przez stronę amerykańską.

Z powodu braku równowagi i chwiejności tych sił wśród władz obu mocarstw pojawiała się obawa, że druga strona będzie dążyła do wykorzystania sił militarnych do zmiany *status quo* w Europie. Dlatego w latach 1954–1955 w stosunkach międzynarodowych były obecne zarówno polityka pokojowego współistnienia, jak i groźny duch kolejnej wojny światowej.

Od połowy 1954 r. dążenia zmierzające do zintegrowania Niemiec Zachodnich z zachodnioeuropejskim systemem obrony wzmocniły „obawy wojenne” radzieckiego kierownictwa. Możliwość ponownego uzbrojenia niemieckich wojsk oznaczała niebezpieczny zwrot, który wymusił zmiany dwustronnych umów wojskowych i natychmiastową kompensację zakłóconej równowagi militarnej w wyniku utworzenia niemieckich sił lądowych. Zamierzano to uzyskać przez reorganizację wojsk państw socjalistycznych i połączenie ich pod wspólnym dowództwem³.

Wraz z tajnymi przygotowaniem do stworzenia sojuszu wojskowego zrobiono również kroki zmierzające do podjęcia bliższej współpracy służb bezpieczeństwa państw socjalistycznych. Radzieckie organa wewnętrzne optowały za bardziej zorganizowaną koordynacją pracy służb wywiadowczych i kontrwywiadu, zarządzania nimi, a także uściśleniem luźnych kontaktów między doradcami spraw wewnętrznych. Aby omówić wspólne działania, generał broni Iwan Sierow⁴, przewodniczący Komitetu Ochrony

² C. Békés, *Az 1956-os magyar forradalom a világpolitikában*, Budapest 1996, s. 35.

³ Przygotowania polityczne i militarne Układu Warszawskiego szczegółowo omówiono w: K. Urbán, *Magyarország és a Varsói Szerződés létrejötte*, „Társadalmi Szemle” 1995, nr 1, s. 76–85; I. Okváth, *Bástya a béke frontján. Magyar haderő és katonapolitika 1945–1956*, Budapest 1998, s. 332–346.

⁴ Iwan Sierow (1905–1990), generał radziecki. W latach 1925–1935 służył w Armii Czerwonej, następnie uczęszczał do Akademii Inżynierii Wojskowej w Kujbyszewie. Pod koniec lat trzydziestych był kierownikiem aparatu spraw wewnętrznych i ochrony państwa w Kijowie. Wybrany do Komitetu Politycznego Ukraińskiej Partii Komunistycznej, przyłączył się do otoczenia Chruszczowa. Od 1941 r. jeden z następców komisarza ludowego ds. ochrony państwa. Kierował akcją wysiedlenia ludności z niemieckiej autonomii nad Wołgą. W 1945 r. wraz z Bериą i Kabulowem uczestniczył w deportowaniu Czechenów i innych narodów kaukaskich. W latach 1945–1947 był szefem ochrony państwa przy wojskach radzieckich w Niemczech. Uchodził za dobrego przyjaciela marszałka Żukowa, lecz na polecenie Stalina szpiegował go. W 1948 r. Abakumow, minister ochrony państwa, który popadł w konflikt z Bериą, zaczął go nękać (dwóch jego adiutantów i dziesięciu bliskich współpracowników aresztowano). Po śmierci Stalina zdradził swojego starego mentora Bериę i przyłączył się do Chruszczowa w walce między nimi o władzę. Od 14 marca 1954 r. szef KGB. W tej roli kierował represjami

Państwa Związku Radzieckiego⁵, zwołał na początku 1955 r. naradę przedstawicieli albańskich, bułgarskich, czechosłowackich, wschodnioniemieckich, polskich, węgierskich i rumuńskich służb bezpieczeństwa⁶. Na czele delegacji stanęli ministrowie spraw wewnętrznych lub bezpieczeństwa państwa. W ich skład wchodził także byli szefowie wywiadów i kontrwywiadów.

Notatki o przebiegu narady i podjętych decyzjach prawdopodobnie sporządził szef węgierskiej delegacji, minister spraw wewnętrznych, generał dywizji László Piros. Te w pięciu egzemplarzach na 14 ponumerowanych stronach wysłano do: Inczenki – radzieckiego głównego doradcy, Gyula Egriego⁷ – pierwszego zastępcy ministra spraw wewnętrznych; generała brygady Istvána Dékána⁸ – zastępcy ministra spraw wewnętrznych ds. ochrony państwa i płk. Istvána Hársa⁹ – szefa wydziału wywiadu¹⁰.

na Węgrzech w listopadzie 1956 r. Od grudnia 1958 r. szef wywiadu wojskowego (GRU). Po ujawnieniu sprawy szpiegostwa płk. Olega Penikowskija w 1963 r. zdymisjonowano go i zdegradowano z generała armii do generała broni. Następnie służył na niższych stanowiskach w turkmenistańskim obwodzie wojskowym i nad Wołgą. Po obaleniu Chruszczowa przeniesiono go na emeryturę, wykluczono z partii i odebrano odznaczenia wojenne („*Proponuję wybrać Selepina na szefa KGB*”. Z *Aleksandrem Selepinem rozmawiał Miklós Kun* „Beszélő”, sierpień–wrzesień 1997, s. 132–133).

⁵ Komitet Ochrony (Bezpieczeństwa) Państwa (KGB) powołano 13 marca 1954 r., po reorganizacji Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwa (MGB), funkcjonującego w latach 1946–1954 (E. Kajári, *A magyar Belügyminisztérium szovjet tanácsadói*, „Múltunk” 1999, nr 3, s. 220).

⁶ O konferencji służb bloku wschodniego w kontekście rozwijającego się wyścigu KGB i wschodnioniemieckich „służb” pierwszy raz wspomniano w D.E. Murphy, S.A. Kondrasow, G. Bailey, *A láthatatlan front. A CIA és a KGB háborúja a megosztott Berlinben*, Budapest 1998, s. 248–249.

⁷ Gyula Egri (1923–1972), polityk węgierski. W latach 1950–1954 I sekretarz Węgierskiej Partii Demokratycznej w komitacie Heves, następnie w komitacie Baranya. W latach 1954–1956 pierwszy zastępca ministra spraw wewnętrznych, członek, a następnie sekretarz Centralnego Kierownictwa, w latach 1960–1969 prezes Węgierskiego Urzędu Kultury Fizycznej i Sportu (M. Rákosi, *Visszaemlékezés 1940–1956*, t. 2, Budapest 1997, s. 1070).

⁸ István Dékán (1919–1975), polityk węgierski. W latach trzydziestych pracował w Niemczech jako kelner. W 1942 r. jako żołnierz 2. Armii Węgierskiej dostał się do radzieckiej niewoli. W latach 1943–1944 walczył jako szef oddziału partyzantów. Od 1945 r. jeden z szefów policji politycznej, z której został usunięty 13 czerwca 1950 r. W maju 1953 r. – na polecenie Mátyása Rákosiego – zrehabilitowany, powierzono mu zbadanie sprawy Gábora Pétera i jego współpracowników. Do września 1956 r. zastępca ministra spraw wewnętrznych ds. ochrony państwa w randze generała brygady. W czasie rewolucji uciekł do Związku Radzieckiego, skąd powrócił w 1958 r. Pracował najpierw jako redaktor w Wydawnictwie Europa, następnie jako dyrektor Technikum Gastronomicznego (M. Rákosi, *Visszaemlékezés 1940–1956...*, t. 2, s. 573; *Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez*, t. 5, Budapest 1996, s. 858).

⁹ István Hárs (1924–2014), polityk węgierski. Od 1945 r. działał w Komitecie Budapeszteńskim Węgierskiej Partii Komunistycznej, następnie w komisji organizacyjnej Centralnego Kierownictwa. W latach 1952–1954 zastępca kierownika działu administracyjnego Centralnego Kierownictwa. W latach 1954–1956 szef działu wywiadu MSW. Od 1957 r. prezes Węgierskiego Radia (*Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez...*, t. 5, s. 867).

¹⁰ Piąty egzemplarz otrzymał sekretariat ministra.

Dokument ten został przejęty przez Urząd Historyczny wiosną 2000 r. wraz z materiałami Wydziału Stosunków Międzynarodowych MSW. Publikowany materiał znajdował się w segregatorze Wydziału BM II/3 (Wywiadu) z dnia 8 stycznia 1959 r., bez liczby dziennika, pod tytułem „Sprawozdanie o naradzie zorganizowanej w Moskwie w 1955 r.”¹¹.

W dniu otwarcia narady (7 marca) na plenarnym posiedzeniu przyjęto punkty porządku obrad, przedstawione przez Sierowa:

- Podjęcie przez organa wywiadowcze państw uczestniczących wspólnych wysiłków przeciw największym wrogom, Stanom Zjednoczonym i Wielkiej Brytanii, i przedstawienie zadań z tym związanych dla organów bezpieczeństwa państwa.
- Określenie głównych kierunków prac organów wywiadowczych poszczególnych państw.
- Omówienie wykonania wspólnych działań wobec głównych państw agresywnych.
- Wymiana wywiadowczych informacji i danych wywiadowczych na temat wrogich planów i kreciej roboty przeciwko obozowi demokratycznemu.
- Koordynacja i wzajemna pomoc w dziedzinie kontrwywiadu radioelektronicznego i techniki operacyjnej.

W ramach pierwszego punktu porządku dziennego szef KGB szczegółowo przedstawił „główne kierunki, metody i rozmiary kreciej roboty imperialistów amerykańsko-angielskich, ich popleczników przeciwko obozowi socjalistycznemu”. Przytoczył, że mocarstwa anglosaskie prowadzą totalne szpiegostwo, którego głównym celem są radzieckie badania naukowo-techniczne i jądrowe, przemysł zbrojeniowy i naftowy, kwestie liczebności, uzbrojenia i rozlokowania trzech rodzajów sił zbrojnych. W referacie była mowa o konieczności wzmocnienia kontrwywiadu wojskowego, stworzeniu silnej sieci zabezpieczenia obiektów wojskowych i zbrojeniowych. Sierow zwrócił uwagę na niebezpieczeństwa wrogiej propagandy. Wspominał, że tę działalność w 77 proc. wykonują Amerykanie (w 38 językach). Przypominano też o ulotkach dostarczanych balonami, np. nad Czechosłowacją rozrzucono 42 mln ulotek¹².

¹¹ Urząd Historyczny, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Wydział Stosunków Międzynarodowych 1958–1962, I pudło.

¹² W celu destabilizacji systemów komunistycznych administracje Trumana i Eisenhowera wysyłały w te rejony balony wyposażone w ulotki i inne materiały propagandowe. Wiosną 1954 r. rozpoczęto nową amerykańską kampanię propagandową, aby wesprzeć próby odłączenia narodów Europy Wschodniej od Związku Radzieckiego. W centrum uwagi Radia Wolna Europa znalazły się żądania dotyczące stopniowej liberalizacji komunizmu. Ulotki, gazety i inne produkty propagandowe, oprócz zachwalania zachodniej formy życia, często zawierały wezwania do szpiegowania. Zob. G. Borbándi, *A magyar emigráció életrajza 1945–1968*, Budapest 1989, s. 362–363; L. Borhi,

Radziecki szef służb szpiegowskich swoje spostrzeżenia „branżowe” przedstawiał obecnym kolegom tak: „kierunek wiatru przez 8 miesięcy w roku sprzyja imperialistom, ale przez cztery miesiące wiatr wieje ze wschodu na zachód. Być może należałoby zbadać temat, czy nie powinniśmy my też zorganizować akcji balonowej z ułotkami przeciwko imperialistom”. Generał Sierow na koniec przedstawił swoją opinię: „Co prawda Amerykanie podejmują nadzwyczaj agresywne i prowokacyjne działania, w rzeczywistości się boją i potwierdzają to przykłady z praktyki, że jeżeli na te prowokacje damy odpowiednią odpowiedź i my też uderzymy, to się wycofują i siedzą cicho”.

Sierow ponaglał wprowadzenie, na podstawie wspólnie opracowanych i zatwierdzonych planów, agentów do organizacji polityczno-gospodarczych i wojskowych państw zachodnich i jak najszybsze wypracowanie aktywnej operacyjnej pracy sieciowej. Uzasadniał to tak: „w przeszłości wszyscy pracowali indywidualnie, często bez uwzględnienia interesu obozu na rzecz pokoju i dlatego roztrwoniliśmy nasze siły, a to doprowadziło do tego, że nie osiągaliliśmy zadowalających wyników”.

Agentów zamierzano wykorzystać do odkrycia w odpowiednim czasie tajnych umów przeciwko krajom socjalistycznym, pomysłów na kompromitację wojskowych przygotowań wojennych i rozpracowanie funkcjonowania istniejących już organizacji militarnych (NATO, SEATO, Sojusz Bałkański). Podczas prac operacyjnych skoncentrowano się na następujących tematach: „nakłonić czołowe osobistości polityczne do złożenia oświadczeń demaskujących celem wpłynięcia na zachodnią opinię publiczną”, publikowanie artykułów popierających „politykę pokojową” państw socjalistycznych przez pozyskanie dziennikarzy. Dążono do rozdzielenia organizacji i grup emigrantów. Ważną działalnością tajnych służb krajów socjalistycznych było rozpoznanie ewentualnych opozycyjnych platform wewnątrz partii i pozyskanie ich w celu osłabienia działalności danej partii bądź wykorzystanie przeciwko Stanom Zjednoczonym. „W tym celu należy zainstalować wykształconych, kwalifikowanych agentów przede wszystkim w Stanach Zjednoczonych, w Anglii i w innych ważnych dla nas mniejszych państwach kapitalistycznych, podporządkowanych imperialistom” – brzmiało polecenie Sierowa.

W celu omówienia drugiego punktu porządku dziennego szef oddziału wywiadu KGB, generał dywizji Paniuszkin, i jego czołowi współpracownicy przeprowadzili dwustronne rozmowy z delegacjami. Zamierzali skoordynować działalność przeciwko głównemu wrogowi m.in. na pod-

A vasfűggöny mögött, Magyarország nagyhatalmi erőtérben 1945–1968, Budapest 2000, s. 153, 163.

stawie uwarunkowań geograficznych danego zaprzyjaźnionego państwa. Węgierskie służby wywiadowcze miały postarać się przeniknąć do struktur państwowych, politycznych i gospodarczych Stanów Zjednoczonych, Anglii, zachodnich Niemiec, Francji, Austrii i Jugosławii, zwracając szczególną uwagę na wywiad naukowo-techniczny.

Kolejnym zadaniem było utworzenie nielegalnych rezydentur na terenie Austrii i zachodnich Niemiec, by wykrywać organizacje wywiadowcze działające przeciwko Węgrom i organizacje emigranckie, ustalać ich skład osobowy i metody działań. W kontaktach węgierskiego Kościoła katolickiego z Watykanem dostrzegano również duże szanse na zainstalowanie agentów w najwyższych kręgach tego państwa.

Trzeciego dnia narady wyszczególniono wspólne działania: storpedowanie imperialistycznych planów, zaostrenie istniejących konfliktów, stworzenie siatki agentów wokół uczestników życia publicznego, rozpoczęcie aktywniejszej walki przeciwko zachodnioniemieckim służbom wywiadowczym przez skoordynowanie tego rodzaju zadań czechosłowackich, polskich, rumuńskich służb, stworzenie pogłębionej współpracy ze wschodnioniemieckimi strukturami, likwidacja centrów emigracyjnych, kompromitowanie ich przywódców, wzmocnienie działalności rekrutacyjnej, pogłębienie wzajemnej wymiany agentów i informacji.

Węgierskim organom spraw wewnętrznych wyznaczono zadanie porwania i sprowadzenia na Węgry generała broni Andrása Zákó¹³, przewodniczącego Wspólnoty Braterstwa Węgierskich Wojowników, a także – we współpracy z polskimi służbami bezpieczeństwa państwa – likwidacji „emigranckich brygad”¹⁴ planowanych w ramach armii amerykańskiej

¹³ Bezpośrednio po wojnie – niezależnie od siebie – na terenie Niemiec i Austrii (w angielskiej i francuskiej strefie) rozpoczęto poszukiwania węgierskich żołnierzy i organizowanie ich w celu wskrzeszenia ducha braterskiej wspólnoty. Do zjednoczenia luźno powiązanych organizacji doszło 23 października 1948 r. w Klagenfurcie, gdzie oprócz austriackich i niemieckich grup utworzono również główne grupy Wspólnoty Braterstwa Węgierskich Wojowników, oddzielnie na każdy kraj. Przewodniczącymi Wspólnoty z centralą w Absam zostali generał broni András Zákó, pułkownik sztabu generalnego Lajos Nádas i kapitan sztabu generalnego Miklós Korponay. Do końca 1952 r. organizacja wybudowała sieć organizacyjną i utworzyła swoje organa naczelne zarówno w Europie, jak i za oceanem. Na czterech kontynentach w 23 państwach – zrzeszając ok. 10 000 członków – działało 19 „głównych grup braterstwa” i 12 „grup korespondencyjnych” (G. Borbándi, *A magyar emigráció...*, s. 72–75, 290).

¹⁴ W grudniu 1951 r. administracja Trumana przeznaczyła w amerykańskim budżecie 100 mln dolarów na organizację militarne uchodźców przybywających z bloku sowieckiego. Na podstawie rozkazu sekretarza obrony planowano utworzenie 25 lekkich brygad z dobrowolnie zgłaszających się emigrantów i włączenie ich w struktury NATO. Wszystkie rodzaje sił tworzyły własne plany, np. lotnictwo przygotowało się do zachęcania do emigracji personelu wschodnioeuropejskich i radzieckich sił powietrznych. Wśród europejskich sojuszników amerykański pomysł dotyczący brygad uchodźców nie

i zorganizowanie ich przejścia na drugą stronę w razie ewentualnej trzeciej wojny światowej.

Wśród tematów porządku obrad szczególną rolę odegrała kwestia wymiany informacji, technik operacyjnych i kontrwywiadu radioelektronicznego. Szefowie KGB, powołując się na zasadę koordynacji i udzielania wzajemnej pomocy, żądali od socjalistycznych służb specjalnych całego ich materiału informacyjnego. Wymianę informacji zamierzano zorganizować w trakcie bezpośrednich spotkań i przy pomocy kurierów wojskowych.

Sierow zwracał uwagę delegacjom na bardziej wzmoczone wykorzystanie technik operacyjnych, które uważał za niezbędny warunek skutecznej pracy. Zapadła decyzja o wymianie dokumentów technicznych i możliwości specjalizacji uwzględniającej uwarunkowania. W dziedzinie kontrwywiadu radioelektronicznego – zamiast dotychczasowych luźniejszych kontaktów roboczych – zdecydowano o stworzeniu stałego centrum koordynacyjnego pod przewodnictwem Związku Radzieckiego. Jego zadaniem było wypracowanie działań odnośnie do nowego podziału terytorialnego jednostek podsłuchu radiowego, wymiany danych o agentach, opracowanie form połączeń operacyjnych i zorganizowanie systematycznych narad.

W ramach dodatkowego punktu porządku obrad szef jednostki zwalczającej szpiegostwo, generał broni Feodotow, wygłosił prelekcję na temat najaktualniejszych spraw dotyczących zwalczania szpiegostwa. Przedstawił doświadczenia radzieckich służb kontrwywiadu, jego zdaniem najbardziej charakterystyczne cechy specjalistycznego kontrwywiadu: „[...] nasza praca kontrwywiadowcza musi być odważna, atakująca, co więcej, do pewnego stopnia nawet bardziej agresywna [sic!], ponieważ jeżeli będziemy się nastawiać tylko na obronę, to będzie oznaczało, że beczynnie czekamy na ciosy wroga i nawet dokładnie nie wiemy, skąd ten cios padnie”. Dodatkowo podkreślił wielką rolę rekrutowania dyplomatów i oficerów wywiadu, a także zastosowania technik operacyjnych.

Węgierski minister relacjonujący obrady – wspominając o ich przebiegu w bezpośrednim, przyjacielskim duchu – opowiedział również o dwóch krytykach wygłoszonych pod adresem Węgier. Jedna z „przyjacielskich

był jednak popularny. Negatywne odczucia podzielali również dowódcy europejskich jednostek amerykańskich. Z tego powodu w lutym 1953 r. Kolegium Połączonych Szefów Sztabów uznało tworzenie tych jednostek za niepożądane. Administracja Eisenhowera na nowo podnosiła pomysł dotyczący powołania półmilitarnej jednostki Dobrowolna Brygada Wolności złożonej z uchodźców, a prezydent w maju 1953 r. przyjął wniosek Rady Bezpieczeństwa Narodowego dotyczący powołania jednostki. Co ważne, braku zgody Europy Zachodniej również tym razem nie można było zignorować. Prezydent wraz z sekretarzem stanu zdecydowali, że odstąpią od realizacji planu (L. Borhi, *A vasfüggöny mott...*, s. 155–156).

uwag” dotyczyła luźnych kontaktów między węgierskimi i wschodniemieckimi organami bezpieczeństwa państwa, druga zaś walk politycznych wewnątrz węgierskiego kierownictwa partyjnego. Ta druga miała charakter bardzo delikatnej wskazówki: „organa bezpieczeństwa państwa Węgierskiej Republiki Ludowej wykonują swoją pracę w bardzo złożonych okolicznościach i ma nadzieję, że organa bezpieczeństwa państwa będą wykonywać skuteczniejszą pracę na rzecz realizacji zadań przyjętych podczas obrad”.

Aby obrady nieco rozluźnić, organizatorzy wyświetlili filmy i zorganizowali wizyty do „gabinetu branżowego”, w którym przedstawiono środki technik operacyjnych Związku Radzieckiego i środki skonfiskowane wrogim agentom.

O wydarzeniach w Moskwie, przyjętych wspólnych postanowieniach i zadaniach przypisanych Węgrom¹⁵ minister spraw wewnętrznych, László Piros, poinformował na posiedzeniu 24 marca 1955 r. – prawdopodobnie – członków Biura Politycznego w swoim „Sprawozdaniu o pracach organów bezpieczeństwa państwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w 1954 r. i zadaniach w 1955 r.”¹⁶.

Biuro Polityczne po wysłuchaniu i przyjęciu sprawozdania sformułowało następujące postanowienia¹⁷:

1. „Stworzenie ściślejszej współpracy ze Związkiem Radzieckim i zaprzyjaźnionymi organami ochrony państwa w celu wzmożenia ciósów wymierzonych w siły wrogie”.

W tym celu Biuro Polityczne upoważniło ministra spraw wewnętrznych do wypracowania operacyjnych kontaktów roboczych z odpowiednimi organami zaprzyjaźnionych tajnych służb w celu demontowania „faszystowskiej” emigracji, przeniknięcia do organów Watykanu, lepszego wykorzystania żeglugi na Dunaju do wywiadu i kontrwywiadu oraz poprawienia pracy wywiadowczej przeciwko wywiadowi zachodniemieckiemu. Ponadto należało rozpocząć realizację pełnej wymiany informacji dotyczących zamiarów politycznych, gospodarczych, tajnych paktów, wewnętrznych waśni, organizacji szpiegowskich imperialistów.

¹⁵ Węgierskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przejęło zadanie demontażu emigracji, zwłaszcza organizacji militarnych, kompromitowanie liderów, integrowanie się z Radzieckim Systemem Kontrwywiadu w koordynacji z polskimi organami ochrony państwa, jako bodziec do rozpracowania amerykańskiej brygady uchodźców, oraz – we współpracy z czechosłowackimi, rumuńskimi i bułgarskimi tajnymi służbami – zobowiązało się do skuteczniejszego wykorzystania możliwości operacyjnych żeglugi na Dunaju.

¹⁶ I. Pataki, „Egyezmények” a szovjet csapatok magyarországi tartózkodásáról, „Múltunk” 1995, nr 3, s. 129.

¹⁷ TH BM NKO 1958–1962, l.d., s. 16–18.

Przyjęto, że tajne służby będą dokonywać – w danym przypadku – akcji operacyjnych na terytorium Węgier.

2. „Silniejsze poprawienie wywiadu i ustawienie go na szerszych podwalinach”.

Zadaniem wydziału wywiadu MSW było wzmocnienie rezydentur i agentur w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji, Niemczech Zachodnich, Austrii, Jugosławii, organizowanie nielegalnych rezydentur. Aby skuteczniej realizować zadania, Biuro Polityczne zobowiązało wydziały Administracji, Kontaktów Partii i Mas Centralnego Kierownictwa do zapewnienia MSW dobrze przygotowanych nowych kadr, swobodnie posługujących się językami obcymi, wiernych partii.

Kontrwywiad jako swoje najważniejsze zadania wyznaczył: przyspieszenie prac nad pozyskaniem wrogich wywiadowców i dyplomatów, integrację z centrami dowodzenia, wzmoczoną ochronę sił zbrojnych i obiektów przemysłu zbrojeniowego.

W ramach walki z wrogiem wewnętrznym główną uwagę należało poświęcić likwidacji spisków, sabotaży i dywersji.

Biuro Polityczne zdecydowało ponadto o powołaniu trzyosobowej podkomisji (Gyula Egri, László Piros, Béla Vég¹⁸), której zadaniem miało być rozdzielenie zadań Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i wypracowanie propozycji powołania samodzielnego Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwa. Koncepcję przedstawiono 6 czerwca 1955 r. Jako uzasadnienie utworzenia samodzielnego Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwa podano rozszerzenie zakresu zadań organów bezpieczeństwa państwa i „znaczne powiązania międzynarodowe”. Powołując się na powyższe, wnioskowano o wzmocnienie¹⁹ wydziałów wywiadowczych, kontrwywiadowczych, technik operacyjnych, „środowiskowego i obserwacyjnego”, w czym – prawdopodobnie – dużą rolę odegrały również decyzje moskiewskiej narady²⁰.

¹⁸ Béla Vég (ur. 1922), polityk węgierski. W latach 1952–1953 kierownik biura Centralnego Kierownictwa Węgierskiej Partii Demokratycznej, w latach 1953–1956 sekretarz Centralnego Kierownictwa, od 1954 r. członek Centralnego Kierownictwa, w listopadzie 1956 r. przedstawiciel Węgierskiej Socjalistycznej Partii Robotniczej w radzieckim dowództwie generalnym w Szolnok, od maja 1957 r. pracował w komitecie dzielnicowym Węgierskiej Socjalistycznej Partii Robotniczej w XIII Dzielnicy (M. Rákosi, *Visszaemlékezés 1940–1956...*, t. 2, s. 1082).

¹⁹ Magyar Nemzeti Levéltár (Węgierskie Archiwum Narodowe), dokumenty Węgierska Partia Demokratyczna, Węgierska Socjalistyczna Partia Robotnicza, op. 276. jedn. 53/222. Dokumenty udostępnił mi György Gyarmati, za co bardzo dziękuję.

²⁰ Biuro Polityczne ostatecznie odrzuciło projekt samodzielnego Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwa 16 VII 1955 r., „ponieważ w obecnych uwarunkowaniach nie uważa się za słuszne powołania dwóch ministerstw. Należy w dalszym ciągu utrzymać jednolite ministerstwo, lecz w ramach MSW należy lepiej oddzielić prace na rzecz ochrony

Do przedstawienia historii i działalności węgierskiej ochrony państwa potrzebne jest odkrycie stosunkowo „czystych źródeł”, w których w mniejszym stopniu uwidaczniają się z góry podane aspekty kierownictwa politycznego. Za takie można uznać – moim zdaniem – ustawy, rozporządzenia regulujące funkcjonowanie organów bezpieczeństwa państwa, postanowienia, porozumienia, umowy, konsultacje i przygotowane o nich sprawozdania. Bez opublikowania tych ważnych dokumentów niemożliwe jest przygotowanie wiarygodnej syntezy na temat historii tajnych służb po II wojnie światowej. Publikując materiał z tajnej narady w Moskwie, chcieliśmy się przysłużyć tej sprawie.

państwa od pozostałych prac” (Erzsébet Kajári, „Két 1958-as dokumentum a politikai nyomozó szervek tevékenységéről”, Évkönyv 1999 VII: 61–94).

MINISTERSTWO
SPRAW WEWNĘTRZNYCH

ŚCIŚLE Tajne!
SZCZEGÓLNIIE WAŻNE!

Sprawozdanie
Budapeszt, 15 marca 1955 r.

I

Na zaproszenie Komitetu Ochrony Państwa Związku Radzieckiego zebrał się w Moskwie przedstawiciele organów bezpieczeństwa państwa krajów demokracji ludowej na wspólnej naradzie, która trwała od 7 do 12 marca 1955 r. Naradę poprowadził gen. Sierow, przewodniczący Komitetu Ochrony Państwa Związku Radzieckiego. Ze strony Związku Radzieckiego w naradzie uczestniczyli zastępcy towarzysza Sierowa oraz szefowie wywiadu i kontrwywiadu i inni czołowi współpracownicy, szczególnie z obszaru technik operacyjnych oraz kontrwywiadu radioelektronicznego. Ze strony krajów demokracji ludowej udział wzięli: przedstawiciele organów bezpieczeństwa państw demokracji ludowej: Polski, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Rumunii, Węgier, Bułgarii i Albanii. Delegacje liczyły przeważnie trzech, w niektórych przypadkach czterech członków. Na czele delegacji stali ministrowie spraw wewnętrznych lub szefowie organów bezpieczeństwa danego państwa, z wyjątkiem Polski, której delegacji dowodził jeden z zastępców przewodniczącego organu bezpieczeństwa państwa. Członkami delegacji byli wyżsi rangą szefowie wywiadu i kontrwywiadu.

Narada przyjęła następujący porządek obrad, przedstawiony przez towarzysza Sierowa:

- Zjednoczenie wysiłków służb wywiadowczych państw uczestniczących przeciwko głównym wrogom, Stanom Zjednoczonym i Anglii, oraz związane z tym zadania organów bezpieczeństwa państwa.
- Określenie głównych kierunków w pracach służb wywiadowczych dla każdego kraju.
- Omówienie przeprowadzenia wspólnych działań przeciwko głównym państwom agresywnym.
- Wymiana informacji i danych wywiadowczych na temat wrogich planów i krejcej roboty przeciwko krajom obozu demokratycznego.

Towarzysz Sierow w ramach pierwszego punktu porządku dziennego przedstawił główne kierunki wywrotowej działalności amerykańskich i angielskich imperialistów oraz ich popleczników przeciwko obozowi socjalistycznemu, ich metody i zasięg. Sierow podkreślił, że imperialiści organizują totalne szpiegostwo przeciwko obozowi socjalistycznemu.

W tym celu przeorganizowali swoje służby wywiadowcze. W swojej działalności wywiadowczej główny nacisk kładą na następujące sprawy:

- osiągnięcia Związku Radzieckiego w dziedzinie badań jądrowych,
- najnowsze osiągnięcia techniczne i naukowe,
- rozlokowanie przemysłu lotniczego, lotnisk,
- rozmieszczenie sił lądowych, ich rozmiar, uzbrojenie, stopień gotowości itd.
- siły morskie,
- przemysł zbrojeniowy,
- przemysł naftowy, pola naftowe, rafinerie.

W referacie podkreślono konieczność wzmocnienia kontrwywiadu wojskowego oraz zwiększenia zabezpieczenia sieciowego obiektów wojskowych i zbrojeniowych.

Wróg zajmuje się organizowaniem band dywersyjnych i terrorystycznych, których chce użyć w razie wybuchu wojny.

W przypadku umieszczania w krajach szpiegów stosują wszelkie nielegalne formy wprowadzania drogą morską i powietrzną oraz legalnymi kanałami (przyjezdni, repatrianci itd.). Przez ostatnie dwa–trzy lata wprowadzili oni kanałami nielegalnymi ponad 100 szpiegów do Związku Radzieckiego. Bazę do tego tworzą reakcyjne, faszystowskie organizacje emigracyjne.

Przeciwko pracownikom naszych ambasad w krajach kapitalistycznych oraz wyjeżdżającym przygotowują prowokacje, starają się tych ludzi zwerbować, nakłonić do zdrady ojczyzny.

Główne państwa agresywne i ambasady wykorzystują również członków mniejszych ambasad kapitalistycznych do prowadzenia działalności wywiadowczej.

Dużą uwagę poświęcają propagandzie przeciwko krajom obozu demokratycznego. W Stanach Zjednoczonych kierowanie wrogą propagandą powierzono jednemu z sekretarzy stanu resortu spraw zagranicznych. Amerykanie prowadzą 77 proc. wrogiej propagandy w 38 językach. Przykładowo: przeciwko Czechosłowacji wykorzystali 42 mln ulotek. Osiemdziesiąt grup prowadzi różnego rodzaju propagandę i często równocześnie szpiegostwo. W ramach NATO utworzono zjednoczone biuro informacyjne. Zorganizowano naradę, na której omówiono wywrotową działalność prowadzoną przeciwko nam.

W tzw. krajach trzecich, np. Austrii, Szwecji, Turcji, Iranie, zorganizowano szkołę szpiegowską, w której kształcą się agenci i są z niej przetrzuceni do krajów demokratycznych.

Towarzysz Sierow podkreślił, że – co prawda – Amerykanie prowadzą nadzwyczajnie agresywne i prowokacyjne działania, jednak boją

się i przykłady z praktyki dowodzą, że jeżeli na ich prowokacje damy odpowiednią odpowiedź i odwzajemnimy cios, to się wycofują i „ciszej” się zachowują.

W sprawie akcji z balonami [Sierow] stwierdził, że kierunek wiatru przez osiem miesięcy sprzyja imperialistom, lecz przez cztery miesiące wiatr wieje ze wschodu w kierunku zachodnim. Ewentualnie należałoby zbadać kwestię, czy my też nie powinniśmy zorganizować akcji balonowej przeciwko imperialistom.

Na koniec referatu poruszono następujące zadania:

1. Należy przeniknąć do przewodnich organów i instytucji państwowych, politycznych, gospodarczych, wojskowych krajów imperialistycznych celem:

- a) poznania zawartości tajnych umów krajów imperialistycznych przeciwko nam;
- b) poznania polityki państw imperialistycznych oraz tajnych zobowiązań przyjętych wobec Stanów Zjednoczonych i Anglii;
- c) poznania organizacji, działalności NATO, SEATO, Sojuszu Bałkańskiego, Sojuszu Turecko-Pakistańskiego itd.;
- d) poznania danych dotyczących przygotowania wojskowego krajów kapitalistycznych, [takich] jak plany mobilizacji, rozwój przemysłu zbrojeniowego, rezerwy ekonomiczne i wojskowe, dane i szkolenia kadry oficerów.

Szczególnie istotne są stopień gotowości mobilizacyjnej oraz idące w tym kierunku plany imperialistyczne, przygotowania, ponieważ w razie nowej wojny światowej kraje obozu socjalistycznego co najmniej kilka godzin wcześniej muszą się dowiedzieć o rozpoczęciu ataku. To narzuca szczególną odpowiedzialność na nasze służby wywiadowcze;

- e) poznania planów amerykańskich, angielskich imperialistów dotyczących kompromitowania krajów demokracji ludowej;
- f) poznania planów handlowych krajów socjalistycznych;
- g) zwracania większej uwagi na działalność organizacji międzynarodowych, w szczególności brania pod uwagę, w jaki sposób Amerykanie chcą je wykorzystać do swoich celów;
- h) poznania liczebności, rozlokowania, wyposażenia, uzbrojenia imperialistycznych baz wojskowych zorganizowanych wokół krajów obozu socjalistycznego, ze szczególnym uwzględnieniem wyposażenia w broń jądrową. Takie bazy istnieją w Niemczech Zachodnich, w Grecji, ewentualnie mogą istnieć w Austrii;
- i) poznania, jakie spory występują między Ameryką, Anglią i Francją, w kwestiach gospodarczych, politycznych i militarnych, więc np.:

- 1) wokół uzbrojenia Niemiec Zachodnich i w kwestii Zagłębia Saary,
 - 2) w kwestii roli przewodniej w wojskowym bloku Bliskiego i Środkowego Wschodu. Te spory musimy znać i poszerzyć,
 - 3) w kwestii obszarów wpływów gospodarczych między państwami kapitalistycznymi, w kwestii źródeł surowców, ponadto musimy znać i pogłębić walkę w zakresie inwestycji kapitałowych.
2. Aktywna operatywna praca sieciowa w oparciu o odpowiednio przygotowane plany pracy w celu realizacji następujących zadań:
- a) Nakłonięcia niektóre czołowe osobistości do złożenia oświadczeń demaskujących i w ten sposób wpłynąć na imperialistyczną opinię publiczną.
 - b) Opublikować w prasie odpowiednie artykuły – również w prasie krajów kapitalistycznych – w podobnym celu.
 - c) Kompromitowanie czynników, organizacji, grup reakcyjnych. Należałoby założyć za granicą komitety, które będą uprawiać propagandę skierowaną do emigracji, aby nakłonić znaczące postacie do powrotu. W ten sposób zawężamy bazę wroga, a z oświadczeniami osób powracających kompromitujemy najgroźniejszych liderów pozostających za granicą. Tego rodzaju akcje zmniejszają liczbę prób zdrady państwa.
 - d) Należy wspierać niektóre opozycyjne ugrupowania polityczne działające wewnątrz niektórych burżuazyjnych partii, aby walczyły przeciwko agresywnej działalności Stanów Zjednoczonych. Z tego powodu należy zainstalować wykształconych, kwalifikowanych agentów, przede wszystkim w Stanach Zjednoczonych, w Anglii oraz w innych – dla nas ważnych – mniejszych państwach kapitalistycznych, podporządkowanych przez imperialistów.
 - e) Zagnieździć się we wrogich służbach wywiadowczych – w celach kontrwywiadowczych.
 - f) Należy przeprowadzić rekrutację pośród dyplomatów, członków imperialistycznych służb wywiadowczych celem zdobycia szyfrów oraz innych ważnych dokumentów. W tym celu należy wykorzystać wszelkie siły i środki.
 - g) Należy prowadzić aktywną pracę, aby dyplomaci imperialiści i zde-maskowani oficerowie wywiadu przeszli na naszą stronę. Nie należy się bać tego rodzaju akcji.
 - h) Należy zorganizować kwalifikowane agencje celem prowadzenia wywiadu naukowego i technicznego – pośród osób pracujących na linii broni a, b, c, radaru itd.
 - i) W sposób dobrze pomyślany i zdecydowany należy utworzyć nielegalne rezydentury w krajach kapitalistycznych i należy z nimi

zorganizować najpewniejsze formy połączenia, nawet na wypadek złożonej sytuacji.

Nielegalnych rezydentów oraz agentury również należy wyszkolić z metod kontaktowania.

Towarzysz Sierow podkreślił, że warunkiem wstępnym do realizacji tych wszystkich zadań jest zorganizowanie zaufanej, wykwalifikowanej agentury. W tym celu nie należy żałować żadnego wysiłku, ofiary materialnej.

II

Po wspólnym omówieniu pierwszego punktu porządku obrad drugi punkt porządku dziennego każda delegacja omawiała odrębnie z czołowymi współpracownikami z Szefostwem Wywiadu Komitetu Ochrony Państwa Związku Radzieckiego. W trakcie tych rozmów przyjęliśmy następujące główne kierunki pożądane w pracach organu wywiadu węgierskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

W przeszłości wszyscy działali indywidualnie, często nie zważając na interesy obozu pokoju, dlatego roztrwoniliśmy nasze siły. To doprowadziło do tego, że nie osiągnęliśmy zadowalających wyników. Podczas określania obszarów wychodziliśmy z walki przeciwko głównemu wrogowi, uwzględniając możliwości geograficzne i inne.

1. Organa wywiadowcze węgierskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych muszą się zainstalować w najważniejszych instytucjach państwowych, politycznych, gospodarczych następujących państw:

- Niemcy Zachodnie,
- Stany Zjednoczone,
- Anglia,
- Francja,
- Austria,
- Jugosławia.

Ponadto zainstalowanie agentów jest konieczne na linii wywiadu naukowego i technicznego we wszystkich krajach kapitalistycznych, w których węgierskie służby wywiadowcze mają na to realne szanse.

W tym celu w tych krajach należy wzmocnić rezydentury działające pod legalnym szyldem.

Podczas doboru i budowy siatki agentów należy wykorzystać licznie mieszkających za granicą węgierskich emigrantów oraz ich potomków, pracujących w tych obiektach, którzy mają już obywatelstwo danego kraju. W tym zakresie mamy dość duże możliwości.

2. Rozbudowanie nielegalnych rezydentur Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Węgierskiej Republiki Ludowej należy przeprowadzić w Austrii, w Niemczech Zachodnich i w Jugosławii.

W Jugosławii należy powziąć przygotowania do utworzenia nielegalnych rezydentur. Uwzględniając postępującą normalizację powstania rezydentury, na razie nie trzeba realizować w praktyce dostarczania pracowników operacyjnych.

3. Rozpoznanie i zapobieganie działalności prowadzonej przeciwko Węgrom przez amerykańskie, angielskie służby wywiadowcze na terenie Austrii, Niemiec Zachodnich. Należy rozpoznać szkoły wywiadowcze, ich szefów, metody. Dowiedzieć się, gdzie szkoli się szpiegów, dywersantów przeciwko Węgierskiej Republice Ludowej i innym bratnim krajom demokracji ludowej.

Należy aktywnie rozpoznać reakcyjne, faszystowskie organizacje emigranckie, które wyżej wspomniane służby wywiadowcze wykorzystują przeciwko krajom obozu socjalistycznego.

4. Biorąc pod uwagę, że Węgierska Republika Ludowa ma duże możliwości wśród księży katolickich utrzymujących kontakty z Watykanem, należy zainstalować agentów w Watykanie oraz w tamtejszych organach celem zapobieżenia ich działalności wyrotowej przeciwko Węgrom i pozostałym krajom obozu socjalistycznego.

5. W organizacjach międzynarodowych, w których Węgierska Republika Ludowa ma możliwości, pl. ONZ, COMOSCO, należy wprowadzić agentów.

Jeżeli Węgierska Republika Ludowa ma możliwości w zakresie prac przeciwko takim organizacjom międzynarodowym, lecz nie występują wstępne warunki organizacyjne do wprowadzenia agentów, np. brak rezydentury, warto oddać agenta takiemu krajowi bratniemu, który się specjalizuje w danym terenie i jest w stanie go wprowadzić.

III

W dniu 9 marca doszło do omówienia trzeciego punktu, w ramach którego na wspólnym posiedzeniu omówiliśmy nasze wspólne zadania przeciwko głównym państwom agresywnym. Posiedzenie określiło działania w następujących sześciu punktach:

- 1) Działania przeciwko umowie paryskiej, nakierowane na jej storpedowanie.
- 2) Działania przeciwko służbom wywiadowczym Gehlena.
- 3) Demontaż emigracji i kompromitowanie ich przywódców.
- 4) Czynności zmierzające do objęcia kanałów wywiadu Watykanu.
- 5) Wymiana możliwości agentur między zaprzyjaźnionymi państwami.

Udzielenie pomocy służbom radzieckim podczas wybierania zagranicznych agentur (obywateli innych państw).

W trakcie omawiania powyższych sześciu spraw narada zdecydowała o wdrożeniu następujących czynności, wobec których każda z delegacji

wystąpi o zatwierdzenie przez swoje najwyższe kierownictwo partyjne i rządowe.

1. Należy udaremnić imperialistyczne plany skierowane przeciwko Związkowi Radzieckiemu i krajom demokracji ludowej. Należy wykorzystać kapitalistyczną prasę do zamieszczania odpowiadających nam artykułów, aby wbić klin między różne grupy imperialistów, wykorzystując ich sprzeczności. Tak np. podgrzewanie rozbieżności pomiędzy Niemcami Zachodnimi a Francją (region Zagłębia Saary), między Stanami Zjednoczonymi i Anglią (strefa funta szterlinga). W Niemczech Zachodnich w przemyśle maszyn mamy nadprodukcję, na rynku trwa walka przeciwko Anglikom i Amerykanom.

W powyższym celu należy wykorzystać odpowiednią agenturę, która obejmie ważne funkcje w poszczególnych obszarach, grupach rządów kapitalistycznych lub czołowych partiach kapitalistycznych. Należy wykorzystać osoby, których formalnie nie zwerbujemy, ale włączymy je do przyjacielskiej, zaufanej współpracy. Osoby te należy wyszukiwać w danym kraju albo też należy wybrać spośród kapitalistycznych obywateli przyjeżdżających do nas. Oczywiście tego rodzaju współpracę można stworzyć wyłącznie z sympatykami, zapartego wroga należy zagonić do kąta i skompromitować.

Tę pracę należy wykonać, aby jeszcze lepiej wykorzystać opinię publiczną państw kapitalistycznych przeciwko Amerykanom i dalej pogłębić istniejące między nimi różnice.

2. W celu aktywniejszej pracy przeciwko wrogowi wywiadowi Gehlena czechosłowackie, polskie, rumuńskie organa bezpieczeństwa powinny skoordynować swoje zadania.

W działaniach przeciwko wywiadowi zachodnioniemieckiemu należy ściślej współpracować z niemieckimi towarzyszami i zorganizować wspólne operacje, aby móc przeprowadzić skoncentrowane uderzenie we wroga.

Należy zastosować jednoczesne aresztowanie agentów wrogich służb wywiadowczych w wielu miejscach. Dobrze wykorzystując dochodzenie, o wynikach należy poinformować bratnie państwa. Tego rodzaju wspólne uderzenia z zaskoczenia mogą przynieść znaczące wyniki przeciwko imperialistycznym organom wywiadowczym.

3. Potrzebne są aktywne działania skierowane na demontaż reakcyjnych ośrodków emigranckich oraz skompromitowanie ich przywódców.

W tym celu:

- a) należy przyspieszyć działania zmierzające do wyodrębnienia i sprowadzenia do kraju siłą Andrása Zákó, przewodniczącego Wspólnoty Braterstwa Węgierskich Wojowników, faszystowskiej węgierskiej organizacji emigracyjnej. Organa bezpieczeństwa państwa Niemieckiej Republiki Demokratycznej udzielą nam pomocy w tej sprawie;

- b) w Stanach Zjednoczonych uchwalono ustawę, według której wcielą do wojska sto tysięcy uchodźców. Polskie i węgierskie służby wywiadu wśród emigrantów wcielanych do wojsk Stanów Zjednoczonych mają prowadzić działania destrukcyjne, aby w odpowiednim momencie przeszli oni na naszą stronę;
- c) również wśród Niemców wysiedlonych z Pomorza i Śląska do Niemiec Zachodnich należy prowadzić wspólne działania destrukcyjne;
- d) ponieważ jeden z ośrodków międzynarodowego syjonizmu znajduje się w Rumunii, rumuńskie i radzieckie organa bezpieczeństwa państwa podejmą wspólne działania na rzecz wykrycia organizacji syjonistycznych i przejęcia ich kanałów;
- e) „Radio Wolna Europa” i jego oddziały prowadzą agresywną działalność wywrotową przeciwko krajom obozu socjalistycznego, dlatego potrzebne są wspólne działania w celu wprowadzenia agentów do RWE oraz rozpoznania i destrukcji;
- f) bratnie kraje leżące nad Dunajem, Czechosłowacja, Węgry, Rumunia i Bułgaria, mają podjąć wspólne działania na rzecz wykorzystania żeglugi na Dunaju do wprowadzenia agentury z jednej strony, a z drugiej – prowadząc działania kontrwywiadowcze – mają zapobiec wprowadzeniu wrogich agentów tym kanałem.

4. Służby wywiadowcze bratnich państw w przypadku, gdy nie mogą wykorzystać swoich agentów, kandydatów na agentów z powodu braku warunków, mają przekazać ich bratnim krajom, które mają lepsze możliwości wykorzystania tych osób.

Wymagane są wspólne działania na rzecz wymiany wzorów dowodów oraz innych dokumentów krajów kapitalistycznych. W tym względzie Związek Radziecki jest w stanie udzielić pomocy wszystkim bratnim krajom.

5. Należy umożliwić, by bratnie kraje mogły prowadzić rekrutację na terenie drugiego kraju, jeżeli istnieją do tego odpowiedni kandydaci i odpowiednie możliwości. Podczas przygotowywania i przeprowadzania takich rekrutacji potrzebne jest wzajemne wsparcie.

6. Wspólne aktywne działania są potrzebne do zwerbowania dyplomatów oraz rozpoznanych wywiadowców, uzyskania tajnych dokumentów i szyfrów. W tej dziedzinie nie należy oszczędzać sił czy środków i trzeba wykorzystać wszelkie możliwości.

7. Jeżeli kapitalistyczny dyplomata, wywiadowiec z jednego kraju bratniego znajdzie się w innym kraju bratnim w wyniku przejazdu lub nawet na dłuższy okres, wtedy należy przekazać dane dotyczące tych osób organom bezpieczeństwa przyjmującego państwa bratniego. Podobnie

należy przekazać również zrekrutowanych dyplomatów, którzy zostaną skierowani na służbę do innego kraju bratniego.

8. Należy zwrócić szczególną uwagę na pomoc wzajemnie udzielaną w dziedzinie środków techniki operacyjnej. Ponieważ w niektórych krajach przygotowuje się specjalne środki techniczne jedynie w małych ilościach, w kraju, w którym wytwarza się najlepsze typy, należy zorganizować produkcję seryjną w taki sposób, aby móc wyposażyć również pozostałe bratnie kraje.

Należy wesprzeć rozwój specjalnych środków techniki operacyjnej w Polsce, w Niemieckiej Republice Demokratycznej i na Węgrzech. Bardzo poważnie należy się zająć kwestiami techniki operacyjnej, bez tego nie można osiągnąć odpowiednich wyników w pracy w siatce.

9. Podczas przesłuchania schwytych i ujawnionych szpiegów należy ustalić, z kim, z jakiej narodowości innymi agentami zostali wyszkoleni. W ten sposób zdobyte dane należy udostępnić organom bezpieczeństwa państwa bratnich krajów.

10. Warto, aby kraje bratnie w odpowiednim czasie informowały się wzajemnie o metodach, taktyce, kierunkach i wszelkich zmianach zachodzących we wrogich organach wywiadowczych.

11. Kraje obozu socjalistycznego udzielą pomocy organom wywiadowczym Związku Radzieckiego we wszystkich dziedzinach, w których mają taką możliwość. Ta pomoc jest potrzebna przede wszystkim w działaniu przeciwko Stanom Zjednoczonym, Kanadzie, Francji. Metodą na to jest wybranie nadających się osób spośród obywateli danego państwa lub też spośród istniejących agentów oraz dostarczenie ich do tych państw, których organa wywiadowcze Związku Radzieckiego będą mogły wykorzystać.

IV

Przedstawiciele krajów uczestniczących w czwartym punkcie porządku obrad uzgodnili, że będą się wymieniać niżej wymienionymi informacjami dotyczącymi imperialistycznych służb wywiadowczych oraz będą je wzajemnie udostępniać.

1. Wojskowe, polityczne plany, zamiary, ponadto dane dotyczące praktycznej wrogiej działalności Stanów Zjednoczonych i Anglii przeciwko demokracji ludowej.

2. Dane dotyczące tajnych umów, porozumień.

3. Dane dotyczące NATO, SEATO, Sojuszu Bałkańskiego, sojuszu turecko-pakistańskiego, lub dotyczące zamiaru stworzenia takich organizacji.

4. Dane dotyczące przygotowań wojskowych, kadry wojskowej, przygotowań ekonomicznych itd. krajów kapitalistycznych, ze szczególnym uwzględnieniem uzbrojenia w nowoczesną broń.

5. Dane dotyczące baz wojskowych imperialistów, ich wyposażenia, ze szczególnym uwzględnieniem, czy bazy mają broń atomową bądź inne uzbrojenie o dużej sile rażenia.

6. Dane dotyczące różnych kapitalistycznych partii i ugrupowań opozycyjnych, które występują przeciwko swoim rządóm.

7. Dane dotyczące różnych organizacji międzynarodowych, ze szczególnym uwzględnieniem, jakie wysiłki czynią Amerykanie, aby wykorzystać ich do swoich celów.

8. Dane dotyczące sytuacji gospodarczej i politycznej krajów kapitalistycznych, ze szczególnym uwzględnieniem, w jaki sposób niektóre kręgi gospodarcze krajów kapitalistycznych zamierzają storpedować stosunki gospodarcze i handlowe z krajami obozu socjalistycznego.

Dążenia niektórych kręgów gospodarczych krajów kapitalistycznych, które wymagają rozwoju stosunków handlowych z krajami obozu socjalistycznego.

9. Dane dotyczące sprzeczności militarnych, politycznych i ekonomicznych między państwami kapitalistycznymi.

10. Dane o przygotowanych działaniach dywersyjnych, terrorystycznych, przerzucie szpiegów itd.

11. Regularna wymiana danych dotyczących form i metod szkolenia terrorystów, dywersantów oraz ich kierunku działalności. Dane dotyczące miejsc szkół dla szpiegów, stopni służbowych, charakterystyki, słabych stron itd. personelu szkoleniowego.

12. Dane dotyczące metod przerzucenia agentów, ich wyposażenia, dokumentów, szkoleń, ich kierunków działań, legend, metod kontaktowania się itd.

13. Dane dotyczące koordynacji pomiędzy wrogimi służbami wywiadowczymi.

Uwaga: Wymiana wskazanych danych i informacji między bratnimi krajami będzie następować w ważnych sprawach poprzez bezpośrednie spotkania osobiste, a w innych sprawach za pośrednictwem oficerów-kurierów. Oficer wywiadu organu spraw wewnętrznych, ochrony państwa kraju wysyłającego dokument będzie jako kurier dostarczać bezpośrednio dokumenty ministrowi drugiego państwa.

Narada przyjęła uchwałę, według której organa bezpieczeństwa bratnich państw w wyżej wymienionych kwestiach na rok 1954 skompletują posiadane przez nie ważniejsze, ciekawsze dane, które prześlą sobie wzajemnie.

V

W piątym punkcie porządku bratnie kraje omawiały kwestię koordynacji i wzajemnej pomocy w dziedzinie kontrwywiadu radioelektronicznego oraz technik operacyjnych.

Wspólne obrady zostały poprzedzone sprawozdaniem towarzysza Sierowa. Mówca podkreślił, że organa ochrony państwa Związku Radzieckiego dużą wagę poświęcają rozwojowi środków technik operacyjnych, ponieważ bez nich nie da się skutecznie prowadzić działań operacyjnych. Z tego powodu w tej dziedzinie zatrudnia się najbardziej wykwalifikowanych specjalistów, którzy są zdolni do samodzielnej pracy twórczej. Tym fachowcom należy przyznać wyższe wynagrodzenie, niż otrzymaliby w cywilu.

W niektórych przypadkach również wśród skazanych można znaleźć specjalistów do rozwiązywania pewnych problemów, ale jest to niebezpieczne i w miarę możliwości należy tego unikać. Należy dążyć do tego, by fachowcy od technik operacyjnych byli naszymi ludźmi.

Następnie towarzysz Sierow szczegółowo przedstawił najważniejsze kwestie połączeń radiowych, podsłuchu w pokoju i telefonicznego, rejestracji dźwięku, tajnych zdjęć, dokumentów, chemii oraz związane z tym zadania oczekujące na rozwiązanie. Mocno pokreślił wagę ochrony, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony naszych organizacji reprezentowanych za granicą oraz rezydentur przed wrogim podsłuchem.

Celem dalszego rozwoju specjalnej techniki operacyjnej i realizacji wzajemnej pomocy na wniosek towarzysza Sierowa narada przyjęła co następuje:

1. Przede wszystkim kraje demokracji ludowej mogą wysłać swoich fachowców do Związku Radzieckiego na wymianę doświadczeń i na odwrót.
2. Wymiana dokumentacji technicznych.
3. Wzajemne przestudiowanie struktury organizacyjnej techniki operacyjnej.
4. Uzgodnienie naukowych planów badawczych celem zawarcia porozumienia, kto ma badać dane obszary, uwzględniając specjalne możliwości danego państwa.
5. Wymiana informacji o działalności imperialistów w dziedzinie techniki operacyjnej. Wzajemne przedstawienie zdobytych przez nas specjalnych środków technicznych, używanych przez imperialistów.

W dziedzinie kontrwywiadu radioelektronicznego: biorąc pod uwagę funkcjonowanie wrogich nadajników agentów na falach krótkich i ultrakrótkich oraz właściwości rozprzestrzeniania się fal radiowych, np. wolne pasmo, konieczna jest zorganizowana ściślejsza koordynacja służb kontrwywiadu radioelektronicznego bratnich państw w oparciu o wzajemną współpracę i pomoc. W tym celu:

1. Na odrębnej naradzie z udziałem specjalistów należy omówić powołanie stałego ośrodka koordynacyjnego dla kontrwywiadu radioelektro-

nicznego. Przygotowania związanych z tym propozycji i zwołania narady podjęły się służby Związku Radzieckiego. Bratnie kraje jednogłośnie zgadzają się z koniecznością utworzenia takiego ośrodka koordynacyjnego.

2. Zadania wyznaczone dla tego ośrodka koordynacyjnego:

- a) Odpowiedni podział służb kontrwywiadu radioelektronicznego, najkorzystniejsze ich rozlokowanie pod względem technicznym (odległościowy pomiar kierunkowy). Podzielenie obserwacji przestrzeni powietrznej, wymiana danych operacyjnych.
- b) Wymiana danych i doświadczeń związanych z istnieniem, funkcjonowaniem itd. nadajników agentów.
- c) Opracowanie jednolitej instrukcji dla prac kontrwywiadu radioelektronicznego, zarówno w dziedzinie obserwacji przestrzeni powietrznej, jak i podziału środków technicznych.
- d) Ustanowienie form połączeń operacyjnych.
- e) W dalszym czasie wszelkie merytoryczne i praktyczne zagadnienia związane z kontrwywiadem radioelektronicznym będą określane na od czasu do czasu organizowanych naradach kontrwywiadu radioelektronicznego.
- f) Ustalenie, gdzie i w którym kraju ma powstać ośrodek koordynacyjny.
- g) Konieczne jest zwołanie narady kontrwywiadu radioelektronicznego już w najbliższej przyszłości oraz upoważnienie delegacji do podejmowania decyzji w kwestiach finansowych.

VI

Kontrwywiad

W ramach dopisanego punktu obrad towarzysz gen. Feodotow, szef kontrwywiadu, przeprowadził prezentację na temat pracy kontrwywiadowczej.

W swoim wykładzie podsumował zadania kontrwywiadu. Przedstawił doświadczenia służb kontrwywiadowczych Związku Radzieckiego w walce z wrogimi organizacjami szpiegowskimi. Podkreślił, że w obecnej międzynarodowej sytuacji należy oczekiwać, że wróg będzie zwiększał zaangażowanie agentów. Generał podkreślił potrzebę ścisłej współpracy i wzajemnej pomocy służb kontrwywiadu bratnich państw.

Jak powiedział towarzysz Feodotow, nasza praca kontrwywiadowcza musi być odważna, atakująca, co więcej, do pewnego stopnia nawet bardziej agresywna [sic!], ponieważ jeżeli będziemy się nastawiać tylko na obronę, to będzie oznaczało, że beczynnie czekamy na ciosy wroga i nawet dokładnie nie wiemy, skąd ten cios padnie. Generał szczegółowo przedstawił obecnie stosowane metody wrogich służb wywiadowczych i dobre doświadczenia zdobyte w pracy kontrwywiadowczej. Dodatkowo podkreślił konieczność zwerbowania dyplomatów i oficerów wywiadu,

uzyskania szyfrów i tajnych dokumentów, wdrożenia techniki operacyjnej oraz potrzebę ścisłej współpracy kontrwywiadu prowadzonego poza granicami z własnymi służbami wywiadowczymi.

W związku z aktywną pracą na rzecz ochrony państwa w duchu atakującym towarzysz Sierow – przy innej okazji – podkreślił, że należałoby odważnie podawać do publicznej wiadomości fakt zdemaskowania, pojmania, skazania szpiegów, dywersantów, ponieważ ma to z jednej strony charakter odstrasżający w odniesieniu do wrogich i innych kategorii, z drugiej – nauczy czujności i waleczności szerokie masy pracujące.

VII

Podczas obrad delegacje obejrzały środki techniki operacyjnej służb ochrony państwa Związku Radzieckiego oraz gabinet, w którym wystawiono różne środki i sprzęty odebrane wrogim agentom podczas ich zdemaskowania. Delegacje obejrzały również kilka filmów w tym przedmiocie.

Obradom od rozpoczęcia do zakończenia przewodniczył towarzysz Sierow, rozmowy odbywały się w bezpośredniej, przyjacielskiej atmosferze. Całą naradę charakteryzowała gotowość pomocy i szczerze przyjacielskie poparcie ze strony służb ochrony państwa Związku Radzieckiego dla państw demokracji ludowej.

Przedstawiciele państw demokracji ludowej uczestniczący w obradach spotykali się również odrębnie ze sobą i w dużym zarysie omówili na poziomie merytorycznym kwestie, które wymagają współpracy.

Ze strony delegacji węgierskiej w pierwszym punkcie porządku obrad głos zabrał minister spraw wewnętrznych, towarzysz generał ochrony państwa László Piros.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Węgierskiej Republiki Ludowej – obok wskazywanych ogólnie błędów, które odnoszą się również do nas – w kilku kwestiach otrzymało konkretną krytykę. Dotychczas współpraca między Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i służbami bezpieczeństwa państwa Niemieckiej Republiki Demokratycznej nie była zadowalająca. Co prawda okazało się to już rok temu, ale nie było konkretnych działań ani poprawy. Zarazem zasługuje na uwagę wypowiedź towarzysza Sierowa, według którego organa bezpieczeństwa państwa Węgierskiej Republiki Ludowej wykonują swoją pracę w bardzo złożonych okolicznościach i ma on nadzieję, że organa bezpieczeństwa państwa będą wykonywać skuteczniejszą pracę na rzecz realizacji zadań przyjętych podczas obrad.

Sporządzono: w 5 egzemplarzach
na 14 kartach

Otrzymują:

Towarzysz minister generał ochrony państwa László Piros,
Towarzysz główny doradca,
I zastępca ministra, towarzysz Gyula Egri,
Zastępca ministra towarzysz major ochrony państwa István Dékán,
pułkownik ochrony państwa István Hárs

Maszynistka: sierżant sztabowy ochrony państwa Hérics Iné

Bibliografia

Źródła archiwalne

Magyar Nemzeti Levéltár (Węgierskie Archiwum Narodowe).
Urząd Historyczny, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Wydział Stosunków
Międzynarodowych 1958–1962.

Źródła publikowane

Malenkow G.M., *Przemówienie na V Sesji Rady Najwyższej ZSRR. 8 sierpnia 1953*,
Warszawa 1953.
„Proponuję wybrać Selepina na szefa KGB”. Z Aleksandrem Selepinem rozmawiał
Miklós Kun, „Beszélő”, sierpień–wrzesień 1997.

Opracowania

Békés C., *Az 1956-os magyar forradalom a világpolitikában*, Budapest 1996.
Borbándi G., *A magyar emigráció életrajza 1945–1968*, Budapest 1989.
Borhi L., *A vasfüggöny mögött, Magyarország nagyhatalmi erőterében 1945–1968*,
Budapest 2000.
Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez, t. 5, Budapest 1996.
Kajári E., *A magyar Belügyminisztérium szovjet tanácsadói*, „Múltunk” 1999,
nr 3.
Murphy D.E., Kondrasow S.A., Bailey G., *A láthatatlan front. A CIA és a KGB
háborúja a megosztott Berlinben*, Budapest 1998.
Okváth I., *Bástya a béke frontján. Magyar haderő és katonapolitika 1945–1956*,
Budapest 1998.
Pataki I., „Egyezmények” a szovjet csapatok magyarországi tartózkodásáról,
„Múltunk” 1995, nr 3.
Rákosi M., *Visszaemlékezések 1940–1956*, t. 2, Budapest 1997.
Urbán K., *Magyarország és a Varsói Szerződés létrejötte*, „Társadalmi Szemle”
1995, nr 1.

Streszczenie: Równoległe do przygotowań utworzenia Paktu Warszawskiego KGB podjęła starania zmierzające do nawiązania ściślejszej współpracy pomiędzy aparatami bezpieczeństwa poszczególnych państw. Strona sowiecka zabiegała o jak najszybsze zorganizowanie wspólnego spotkania szefów wywiadu z siedmiu krajów socjalistycznych dla omówienia poprawy zarządzania i działań organizacyjnych w kwestiach wywiadu, operacji szpiegowskich, rozpoznania radiowego i technologicznych aspektów operacyjnych zamiast opierać się tylko na luźniejszych kontaktach z wszechobecnymi doradcami sowieckimi. Wnioski przyjęte na spotkaniu zaowocowały zacieśnieniem współpracy wywiadów z krajów socjalistycznych przeciw najważniejszym państwom zachodnim. W ramach zwalczania szpiegostwa na pierwszy plan wysunął się wywiad ofensywny. Dla służb wywiadu każdego z krajów wyznaczono osobne zadania, np. rozpoznanie amerykańskich sił wojskowych poza granicami USA stało się wspólnym priorytetem wywiadów węgierskiego i polskiego. Na skutek decyzji zapadłych na konferencji moskiewskiej agencji bezpieczeństwa państwowego uczestniczących w niej krajów wzmocniły własną pozycję w ramach aparatu represji, co miało istotne konsekwencje w kontekście walk politycznych, które wkrótce stały się kluczowe w niektórych krajach sojuszu.

Słowa kluczowe: wywiad, kontrwywiad, współpraca, zadania specjalne, agentura, nasłuch radiowy radio

Imre Okvát, dr, ukończył studia historyczne w 1981 r. na Uniwersytecie w Debreczynie. Następnie podjął pracę jako historyk wojskowości w Instytucie Historii Wojskowości Ludowego Wojska Węgierskiego, gdzie jego zainteresowania badawcze dotyczyły węgierskiej polityki wojskowej w latach 1945–1956. Na podstawie pracy na ten temat uzyskał w 1989 r. doktorat. W 1997 r. został kierownikiem wydziału analiz Biura Historycznego, a od 2003 – szefem działu naukowego Archiwów Historycznych Służb Bezpieczeństwa. W 1999 r. otrzymał stopień kandydata nauk. Jego badania dotyczą działań wywiadu i kontrwywiadu wojskowego w latach 1945–1990, którym poświęcił szereg prac naukowych. Wykładał gościnnie w Instytucie Nauk Historycznych Katolickiego Uniwersytetu Pétera Pázmánya oraz na Uniwersytecie im. Gáspára Károliego Węgierskiego Kościoła Reformowanego. Od 1 października 2020 roku sprawuje funkcję doradcy naukowego Archiwów Historycznych Węgierskiego Bezpieczeństwa Państwowego.

A Report from a Clandestine Meeting of Security Chiefs from the Socialist Countries, 7–12 March 1955

Abstract: In parallel with the preparations for the establishment of the Warsaw Pact, arrangements were made by the KGB to build closer co-operations between

the state security services. On the Soviet side, they aspired to convene a joint meeting as soon as possible, where the intelligence leaders of seven socialist countries could discuss a better organization and management – instead of the looser contacts through ubiquitous Soviet advisers – of intelligence, espionage, radio reconnaissance and operational technology. Following the motions adopted at the meeting, socialist intelligence became more cooperative against the major Western states, within the counter-espionage, offensive intelligence had become dominant. The specific tasks of the intelligence services of each country have also been defined separately, e.g. the reconnaissance of the American emigrant military force became a priority joint task of the Hungarian and Polish intelligence services. An important consequence of the decisions of the Moscow conference was that state security agencies in all participating countries further strengthened their positions within the repressive apparatus, which had serious consequences in the political struggles that soon became critical in some states of the alliance.

Keywords: intelligence, counter-intelligence, cooperation, special tasks, agent-network, radio reconnaissance, decomposition

Imre Okvách, graduated as a historian in 1981 from the University of Debrecen. After that he started working as a military historian at the Institute of Military History of the Hungarian People's Army, his field of research was the Hungarian military policy in the period 1945 and 1956. In 1989 he defended his doctoral thesis concerning this topic. From 1997 on, he has been the Head of the Analytical Department of the Historical Office, and from 2003, the Head of the Scientific Department of the Historical Archives of the State Security Services. He received his CSc degree in 1999. His field of research is the operation of military intelligence and counterintelligence between 1945 and 1990, on which he has published in a number of academic publications. He has taught as a guest lecturer at the Institute of Historical Sciences of the Pázmány Péter Catholic University and Károli Gáspár University of the Reformed Church. Since the beginning of October 2020, he is a scientific adviser to the Historical Archives of the Hungarian State Security.